

Felicia Dumas

Maica Siluana, cuvânt și slujire

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2022

CUPRINS

*Îi mulțumesc lui Dumnezeu și Îi sunt recunoscător
pentru că eu nu am avut un părinte duhovnicesc
care m-a născut, ci o maică duhovnicească*

† Nichifor Botoșăneanul,

Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iașilor 7

1

Despre Maica Siluana din cărțile sale

I. O măicuță plină de dragostea față de semeni și cărțile sale	21
II. Maica Siluana: autoportret	34
III. Maica Siluana: portret bibliografic	46
IV. Teologia și trăirea în Hristos în cărțile Maicii Siluana	50
V. Firescul vieții în Hristos: bucuria și mulțumirea	62
VI. Sfaturi duhovnicești	69
VII. O traducere în limba franceză	78
VIII. Epilog	84

Mărturii ale roadelor apusene ale învățăturilor sale

Terapia seculară și spovedania ortodoxă în lumina învățaturii Maicii Siluana	
<i>Christine Artiga</i>	89
Mărturia mea despre Maica Siluana	
<i>Danielle Poinçot</i>	113
Mărturia mea despre Maica Siluana	
<i>Maica Sofronia</i>	
<i>Mănăstirea „Acoperământul Maicii Domnului”</i>	
<i>Namur (Belgia)</i>	128
Maica Siluana – viața ca dăruire și împărtășire	
<i>Rareș Ionașcu</i>	141
Inconfundabilă, simțeau că prin ea accezi la esențial...	
<i>Pr. dr. Răzvan Andrei Ionescu</i>	155
Voia Domnului	
<i>Pr. Daniel Schmid</i>	173
Scrisoare către Maica Siluana	
<i>Presbitera Marianne VDM Schmid</i>	178

**Îi mulțumesc lui Dumnezeu
și Îi sunt recunoscător pentru că eu
nu am avut un părinte duhovnicesc
care m-a născut, ci o maică duhovnicească**

Când mă gâdesc la Maica Siluana, îmi vine în minte un fragment din viața Sfântului Antonie cel Mare. În „Patericul egiptean” este scris că, printre cei ce căutau răspunsuri și îndrumări în încercările pe care le aveau, erau și trei frați care veneau des, dar unul dintre ei nu întreba nimic. În mai multe dăți venind și procedând la fel, Sfântul se miră și îi spuse celui din urmă: „Tu vii de atâta timp și nu întrebi nimic?” Iar el îi răspunde: „Îmi este de ajuns să te văd, Părinte”. În acest „Îmi este de ajuns să te văd” este o atenție pe întâlnire, pe persoană, care se manifestă în gesturi, într-un firesc. Atunci când vin la o întâlnire, deja copleșit de o întrebare, de un răspuns pe care îl urmăresc, nu mai văd și alte lucruri.

Pentru mine, întâlnirea cu Maica Siluana a avut loc într-o perioadă plină de dinamism, la puțin timp după Revoluție, când era o emulație duhovnicească; în toată țara a fost un har de care ne-am împărtășit cu toții, o bucurie reală de întâlnire a omului cu Dumnezeu, o descoperire de sens și de sevă, pe care mulți o căutau, dar nu știau cum să și-o formuleze. Pentru că era o uscăciune și

o descurajare în fața unei stereotipii a vieții pe care ne-o punea înaintea comunismul, a unei vieți care nu avea nicio finalitate fără Dumnezeu. Pe de o parte, era această stereotipie, iar pe de altă parte, era minciuna cu care eram înconjurați și care deja îi ducea pe foarte mulți într-o descurajare.

Eram tânăr, eram student, ca fiecare la această vârstă eram în căutare de sens. Există la tinerețe teama de a nu te rata, de a nu rata niște ani atât de plini de putere și orice alegere rămâne extrem de importantă la această vârstă. Întâlnirea cu Maica Siluana a avut loc în acest moment al vieții în care se conturase o căutare. Avusesem o ieșire din țară. Până la căderea comunismului, ieșirile din țară erau rarissime, însăși ideea de a avea pașaport era destul de exotică. Mi-am făcut la foarte scurt timp după Revoluție acest pașaport și prima ieșire a fost în Cracovia, Polonia. Mergând la Mănăstirea Jasna Gora, o mănăstire catolică, în care este o icoană făcătoare de minuni a Maicii Domnului, o icoană foarte frumoasă, pictată după toate exigențele icoanelor ortodoxe, despre care se spune că a plâns înainte de a avea loc evenimentele de la Auschwitz, am descoperit un mic pelerinaj în fața icoanei făcut cu credință și simplitate. Mulți credincioși catolici se închinau la această icoană și mergeau în genunchi în jurul ei. Eram foarte confuz atunci cu privire la granița dintre credința ortodoxă și credința catolică, știam foarte puține lucruri, deși botezat ortodox fiind și crescut în credință. Nu am avut nicio problemă să merg să mă închin la această icoană. Mulți îmi spuneau să-mi pun o dorință. Majoritatea mergeau deci în genunchi

și își puneau o dorință. Mi s-a părut cam mult să merg în genunchi, așa că am mers în picioare și mă gândeam la ce dorință să-mi pun. Și mi-am dorit să am și eu credința oamenilor aceluia. La întoarcere, în tren, era o măicuță catolică a cărei față era luminoasă, bucuroasă, explicându-le unor tineri lucruri legate de credință și se vedea că le vorbea cu însuflețire. Și mă gândeam atunci că așa ceva ne-ar trebui și nouă. Mi-aș fi dorit să vorbesc cu ea, dar nu îndrăzneam, pe de o parte pentru că era catolică și nu știam dacă ar fi vorbit cu mine, iar pe de altă parte, și ea era rezervată și vorbea doar cu cei din grupul ei, așa că nu am intrat în vorbă.

În acest context am cunoscut-o pe Maica Siluana. O anumită așteptare se crease deci pentru mine. La vremea respectivă, era Eugenia Vlad, alintată de cunoscuți Gena, și preda un curs de istoria religiilor în cadrul Universității din Galați, un curs opțional care, bineînțeles, la vremea aceea a atras foarte mulți studenți care doreau să-și răspundă la niște întrebări și să-și împlinească literalmente o nevoie. Am descoperit nu doar un om viu, însuflețit de ceea ce spunea, ci și un om care avea o cultură și o logică și un curaj cum nu-mi fusese dat să cunosc. Surpriza și mai mare a fost când am mers în casa ei, unde mergeau mulți tineri. Era o garsonieră oarecare într-un bloc foarte oarecare, simplă, sărăcăcioasă, dar luminoasă și odihnitoare, împodobită cu flori și cu icoane. Și am rămas mirat văzând ce viață bogată ducea, ce bucurie și putere avea și împărtășea și cât de puțin ne trebuie ca să fim fericiți!

A fost o întâlnire care pentru mine a însemnat și o mărturie, un semn că cel care transmite credința este un om care și-a asumat-o cu o greutate și o adâncime extraordinare, nu a preluat-o, nu a continuat eventual o tradiție, sau cele cultivate de acasă. Pot spune că era o descoperire. Trecând ea însăși prin această descoperire, a putut să-i facă și pe alții să se uimească de Domnul și să le dea curaj să iasă din teama urmării unor căi bătorite pe care tinerii în general nu merg cu ușurință. În același timp, era foarte atentă la a cultiva în rândul tinerilor o așezare în ascultarea Bisericii, în slujba Bisericii, în împărtășirea Tainelor din Sfânta Biserică, mergând cu noi la slujbe, învățându-ne cântări. Îmi amintesc și acum că învățam împreună Prohodul Maicii Domnului și Prohodul Domnului. Mergeam împreună la Pavecernița Mare, ne învăța să mergem la Sfânta Liturghie. Erau lucruri inedite. Maica Siluana era ca o cloșcă cu pui: o femeie de aproximativ cincizeci de ani, îmbrăcată simplu dar elegant, cu o fustă lungă, ne învăța să ne bucurăm de slujbe, să le descoperim frumusețea, să înțelegem adâncimea lor. Socot că Dumnezeu a avut milă cu neamul nostru și a pregătit oameni care s-au deschis spre lucrarea Lui atât de convingător și atât de frumos. Pentru că fiecare, după cum primește în sufletul său, duce mai departe o adevărată școală în care învață cuvântul lui Dumnezeu și îl transmite celorlalți într-un fel specific. Într-un fel te forma Părintele Cleopa, într-un fel Părintele Paisie Olaru, într-un fel Părintele Arsenie Papacioc, deși toți trei erau călugări, într-alt fel Părintele Constantin

Galeriu, într-alt fel Maica Siluana, într-alt fel Părintele Teofil Părăian. Și fiecare a lucrat atât de bogat în Biserică.

Îi mulțumesc lui Dumnezeu și Îi sunt recunoscător pentru că, iată, eu nu am avut un părinte duhovnicesc care m-a născut, ci o maică duhovnicească! Maica Siluana ne învâța întotdeauna să nu ne atașăm de ea, ci să înțelegem că ea este telefonul și la capătul firului este Dumnezeu, Care ne așteaptă și cu Care de fapt vrem să vorbim. Ne spunea lucrul acesta într-un firesc, atenționându-ne, și, în același timp, nu era niciun fenomen de respingere, nicio lipsă de asumare a unui dialog, a unei responsabilități pe care și-o lua atunci când te și chema să descoperi, să te angajezi într-o cale care îți schimba viața literalmente din temelii. Până la urmă, pentru mine, asumarea deplină a credinței ortodoxe a fost un fel de pariu, o investire deplină și totală, pe viață, în ceea ce de fapt făgăduim cu toții la botez și nu ne învâța nimeni cât de adânc făgăduim și ce înseamnă aceasta. Pot spune că dincolo de întâlnirea vie, dincolo de firescul întâlnirilor (Maica era mereu deschisă și binevoitoare atunci când îi băteam la ușă și îi băteam des), dincolo de această disponibilitate și întâlnire vie, pentru mine, o întâlnire extraordinară a fost întâlnirea cu Gena Geamănu din cartea *Spovedanie neterminată*. Am fost primul dintre ucenicii săi care am citit această carte. Erau trei volume atunci, trei volume bătute la mașină, îndosariate stângaci, cu niște coperti improvizate, pe care le rețin foarte bine. Eram în sesiune, iar programul meu în sesiune era să învăț aproximativ unsprezece-douăsprezece ore pe zi, și învățam serios, și bine și eficient, la sala de lectură, cu

un program foarte clar, niciodată în cămin. Și în aceste condiții, în plină sesiune, eu am citit acest jurnal de două ori. Și l-am citit cu o uimire extraordinară pentru că nu întâlneai așa ceva, nu doar în lumea academică, în cărțile pe care le citisem, dar nici la oamenii pe care i-am întâlnit, această privire cu onestitate înlăuntrul tău, această uimire și această cucerire în fața lui Dumnezeu. O putem recunoaște fiecare dintre noi, dar dusă până la capăt, exprimată atât de viu în paginile unui jurnal care te impresionează încât ai impresia că citești despre tine de multe ori, chiar dacă nu ai experiat în aceeași manieră un demers sau un drum. Dezamăgirile prin care a trecut, încercările, toate acestea atât de plastic exprimate și cu talent literar, fac din carte un prilej foarte potrivit pentru o întâlnire pe care și-o face omul cu Dumnezeu, asumată cu atenție la mișcările sufletului său, înțeleasă și descoperită fără teama că numai noi trăim așa ceva, că numai prin capul meu ar putea trece asemenea gânduri, că numai eu aș putea avea asemenea sensibilități într-o lume triumfalistă în care învățăm să avem doar cuceriri, doar examene luate, doar poziții cucerite, niciodată înfrângeri; în care nu învățăm să ne îngăduim să respirăm în fața unei flori. De aceea, consider că acest jurnal este foarte puternic și adânc, ca o cateheză a vremurilor noastre, fiind atât de necesar celor care încă bâjbâie sau se declară pe ei fără Dumnezeu, sau șovăielnici în ale lui Dumnezeu, neînțelegând de fapt că acolo este o teamă de a Se întâlni tocmai cu Dumnezeu.

Ne gândim de multe ori la vameș și la fariseu, iar Domnul spune despre vameș, că a plecat mai îndreptat decât

fariseul, dar nu spune nici despre fariseu că a plecat cu totul neîndreptat. Vameșul, în primul rând, venise în biserică. Majoritatea vameșilor nu venea. Cel ce nu își are o relație cu Dumnezeu, o întâlnire cu Dumnezeu, nu vine în biserică, pentru că biserica este loc de întâlnire. Este foarte important că nu era vorba doar despre o filosofie frumoasă, o învățătură frumoasă pe care o studiam teoretic, în camera Maicii, gustând o prăjitură sau servind o cafea, ci încă de la început a fost o practică vie și o inițiere în viața Bisericii. Mergea cu noi la biserică, la slujbe, la Liturghie, ne învăța cum să ne spovedim și accentua importanța Sfintelor Taine în viața noastră. Ne învăța că ne schimbăm de la o spovedanie la alta, de la o împărtășanie la alta, pentru că de fapt Domnul Hristos lărgeste inima noastră, și nu noi înșine, oricât de mult am vrea să ne-o lărgim. Al nostru este doar „Vreau, Doamne” sau „Îmi văd neputința, Doamne”. Inima se lărgeste cu ajutorul Domnului, și înțelegerea se lărgeste. Și apare o schimbare de care te uimești atunci când te uiți în urmă. Știind Maica aceste lucruri și cum au lucrat în viața ei, a putut să ne facă și pe noi să simțim importanța acestei schimbări, trecând ea însăși prin tot felul de meandre, tot felul de stângăcii, inclusiv intrarea ei în monahism. În sensul că prima obște în care a intrat nu a înțeles nimic din întâlnirea cu ea. A fost o experiență dureroasă, o experiență grea, dar, paradoxal, toate aceste experiențe triste ne ajută să-l înțelegem altfel pe cel de lângă noi, și anumite mecanisme emoționale, dincolo de o adevărată lucrare duhovnicească. Dincolo de o lucrare a duhurilor care este reală și care presupune alte „tehnici” de abordare,

dincolo de asta, e important să înțelegem cum să gestionăm aceste emoții firești, aceste alegeri pe care le facem. Ajunsă la București, la mai bine de jumătate de veac, având și experiența tinerilor pe care i-a îndrumat, dar și experiența acestei călugării rigide pe care a trăit-o, a înțeles că de fapt întâlnirea cu Dumnezeu nu trece prin niciun fel de tipic, oricât de desăvârșit ar fi.

Toate durerile prin care a trecut Maica, toate meandrele acestea i-au afânat sufletul. I-au afânat sufletul ca pe o dospitură bine frământată care crește frumos. Și cuvântul ei nu a fost vreo învățătură mai dreaptă, vreo concluzie trasă în urma citirii unor cărți de psihologie, o sintetizare a acestei învățături în viața unor oameni, un înțeles mai aparte despre iertare pus la îndemâna oamenilor prin formularul ei, ci a fost cuvânt trăit, legat de ea. De aceea a prins atât de mult. Foarte mulți au încercat să o imite pe Maica, vorbind de o anumită ieșire din stereotipii, de dragoste, de întâlnirea cu celălalt, mergând până la limbaj edulcorat, până la eufemisme total scoase din context, dar cuvântul lor nu a avut nici măcar minimal încercarea onestă a greutăților pe care Bunul Dumnezeu ni le scoate în cale spre creștere. Cuvântul Maicii nu era niciodată același, nu erau niște tipare pe care le repeta... Cu siguranță, existau niște repere la care se raporta. Era însă un cuvânt venit dintr-o trăire care fusese tot timpul confirmată în inima ei de Domnul, o trăire care rodise. De aceea, tot ce împărtășea celorlalți, chiar și neconvențional, chiar și atipic, venea dintr-o experiență de viață, nu dorind să-l șocheze pe celălalt, ci dorind să-l scoată din blocaje, mai ales atunci când vorbim de traume și

dependențe, din blocaje care produceau o adevărată paralizie sufletească. Așa cum trupul, după ce a stat contorsionat într-un pat ani de zile sau luni de zile, pentru a-și relua mersul, pentru ca mușchii să înceapă să lucreze din nou, are nevoie să facă pași mici și, în primul rând, să aibă curajul de a se ridica să meargă.

Acest curaj îl dăruia Maica prin mâna ei întinsă, și tot ceea ce numim acum formularul ei de iertare, seminarele pe care le făcea, toate celelalte căpătaseră o formă verificată prin trăirea ei, și asumată, și prin ea, deja, transmitea celorlalți o cale de urmat. O cale de urmat care, iarăși, niciodată nu este una care se potrivește ca un pat al lui Procust tuturor în mod perfect. O cale care se adaptează însă fiecăruia după deschiderea lui, după bunăvoința pe care o are în a primi și a înțelege cuvântul. Pentru că și lângă Maica stând, dacă nu primeai cu această înțelegere și bunăvoință, te puteai poticni și putea să-ți fie foarte greu. Cu atât mai mult omul, când este viu, chiar legea pe care el ți-o dă poate părea uneori greu de înțeles. Bunăoară, chiar dacă zicea: „Nu puneți borcanele decât pe raftul întâi!”, într-un context extraordinar te putea certa spunându-ți: „De ce nu le-ai pus pe raftul doi, dacă ai văzut că e mai mare?” Este firescul dar și paradoxul și provocarea vieții de zi cu zi, a frecușului zilnic cum îl numește Steinhardt, de a ne ridica din șabloane comode, din șabloane la îndemână, din șabloane care ne dau siguranță, la o trăire asumată în Domnul, la o putere de a înțelege că suntem cu Dumnezeu și atunci când mergem cu autobuzul, și atunci când ne iese în cale un om viclean mințindu-ne în față, și atunci când cineva vrea

să ne fure din traistă, și atunci, acea întâlnire poate însemna o întâlnire cu Dumnezeu. Și atunci când sunt la volan, și cineva îmi taie calea și se poartă cu obrăznicie în trafic, toate aceste împrejurări ale vieții noastre pe care le considerăm accidentale, stupide, și care scot din noi mecanismele instinctive de apărare și de dispreț, toate acestea pot deveni mijloace de a ne schimba noi înșine, de a ne restructura în întâlnirea cu Dumnezeu. Nu în înțelegerea unor modele de comportament trebuie să se concentreze atenția noastră. Maica niciodată nu a promovat un model de comportament, ci o înțelegere a faptului că, asumându-ți să fii cu Dumnezeu în toate aceste experiențe de viață, te vei schimba. Ai posibilitatea de a deveni tu însuși un model de comportament când prin tine lucrează Dumnezeu și te înfrumusețează.

De aceea cuvântul *călugăr* înseamnă atât de inspirat, „bătrân frumos”. De aceea era important pentru ucenicul Sfântului Antonie să-l privească, pentru că este o înfrumusețare a omului pe care nu o vezi citind o carte, pe care nu o înveți asumându-ți o tehnică, ci asumându-ți o întâlnire cu Dumnezeu Care te schimbă și devii și tu așa, cu atât mai mult cu cât sufletul tău a primit și a înțeles frumusețea adevărului și a iubirii întruchipate într-un om. Atunci când trăim lucrurile acestea, suntem chemați să ne descoperim pe noi înșine ca fiind bătrâni frumoși. Și de aceea e atât de important cuvântul acesta *călugăr* (bătrân frumos) pentru că, din păcate, la bătrânețe, omul devine atât de neputincios, greu de dus și de multe ori suntem bătrâni caraghioși, pentru că ceea ce ai cultivat în viață ți se imprimă în toate fibrele sufletului. Pe cât de

frumos devii în înțelegeri și adâncime în fața celorlalți, și ne gândim aici la întâlnirile cu oameni precum Părintele Arsenie Papacioc, Părintele Cleopa și toți ceilalți părinți, pe atât devii de greu de dus, nu numai pentru ceilalți, ci și pentru tine însuși, văzând atâtea limite care, de fapt, te scot din refugiile pe care ți le creaseși cât timp aveai puterea să o faci, fiind într-un serviciu, fiind într-o relație de autoritate cu ceilalți, toate refugiile în care ceilalți își opresc comunicarea și refuză să se vadă pe ei înșiși cinstit și corect. Ceea ce învață Maica este să ne vedem pe noi cinstit și corect, așa cum suntem, frumoși sau urâți, dar vrând să devenim frumoși pentru Domnul, vrând să primim înfrumusețarea pe care Domnul o dă.

Încheind, pot spune că am întâlnit în Maica un om frumos, și la propriu și la figurat, un om care-i inspiră pe alții și i-a inspirat să devină ei înșiși frumoși, și calea spre aceasta nu este o estetică duhovnicească pe care noi o aplicăm, o estetică falsă, o cosmetizare, ci este o întâlnire cu Dumnezeu Cel desăvârșit în adevăr, iubire și frumos.

† Nichifor Botoșăneanul,
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iașilor